

**НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ
„ВАСИЛ ЛЕВСКИ“**

Катедра „Футбол и тенис“

АНТОНИО ВАЛЕРИЕВ ВЕЛИКОВ

**МОДЕЛ НА УПРАВЛЕНИЕ НА ФУТБОЛНА
АКАДЕМИЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

СОФИЯ, 2026

**НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ
„ВАСИЛ ЛЕВСКИ“**

Катедра „Футбол и тенис“

АНТОНИО ВАЛЕРИЕВ ВЕЛИКОВ

**МОДЕЛ НА УПРАВЛЕНИЕ НА
ФУТБОЛНА АКАДЕМИЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“. Професионално направление 7.6. Спорт, Докторска програма „Теория и методология на спортната наука“

Научен ръководител:
доц. Арахангел Григоров Гигов, доктор

Рецензенти:
Проф. Даниела Станимирова Дашева, дн
Проф. Лъчезар Василев Димитров, доктор

СОФИЯ, 2026

Дисертационният труд е обсъден на вътрешна защита и предложен за официална защита от катедра „Футбол и тенис“ към Национална спортна академия „Васил Левски“.

Трудът съдържа 129 страници, онагледен с 21 таблици и 47 фигури. Библиографията включва 100 литературни и документални източника, от които 51 на кирилица, 11 на латиница и 38 интернет източника.

Публичната защита на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ ще се състои на 08.04.2026 г. от 14:00 часа в зала А3 на Национална спортна академия „Васил Левски“ (Студентски град, София) на заседание на специализирано научно жури. Материалите по защитата на дисертационния труд са на разположение в библиотеката на Национална спортна академия „Васил Левски“.

ВЪВЕДЕНИЕ

Футболната академия е място, което култивира и развива таланти, към което професионалните клубове имат интерес. Доказано е, че в академиите играчите придобиват, освен технически способности, и тактическо разбиране за играта, но и развиват психологическата си устойчивост (Fenyő & Rábai, 2020). Според Argi et al. (2021) цялостното развитие чрез структурни програми може да доведе до по-ниски разходи в изграждането на играчи. Wańbuła (2024) смята, че ползването на играчи от академията носи повече сплотеност в отбора, което той отчита като стратегически принос.

Определящи фактори за футболна академия: Според редица автори при работа с подрастващи футболисти системата е съставена от следните основни елементи: целева постановка, подбор на млади таланти, възпитателна работа, учебно-тренировъчен процес, състезания, възстановителен процес и комплексен контрол.

Моделирането е процес по изготвяне на работещ механизъм на работа. Той е изпробван в определени условия, които отговарят на условията в реална среда. Резултатите от

експериментите доказват доколко една дейност е приложима и резултатна и доколко ще бъде функционална. Във футбола съществуват фундаментални научни достижения и принципи, без които играта няма да бъде такава, каквато е днес. Моделът позволява да се използва вече изследван или открит механизъм, без да се експериментира с играчите. По този начин се печели време, спестяват се усилия и се намалява рискът от грешки в тренировъчния процес. За пръв път е ползван в спортната практика от В. В. Костюкевич. Той разглежда моделите като инструмент за планиране и управление на тренировъчния процес. Освен това, моделирането се използва и в оптимизирането на подготовката на играчи, като намира особено място в тренировъчния процес. Целта е той да бъде оптимален и да решава поставените задачи.

Една от дейностите е организирането на тренировъчния процес. В него се конструират „моделни характеристики“ в подготовката на състезателната дейност: технически, тактически, физически и игрови параметри. Друга дейност е свързана с проектно-целевия подход. Той разглежда постройката на самата тренировка с упражнения, съдържащи целеви задачи (моделни тренировъчни задачи). Освен това е свързан с различните аспекти на обучението: физически, технико-тактически, игрови и състезателни. Дейността също е свързана с контрол, анализ и прогнозиране на процеса.

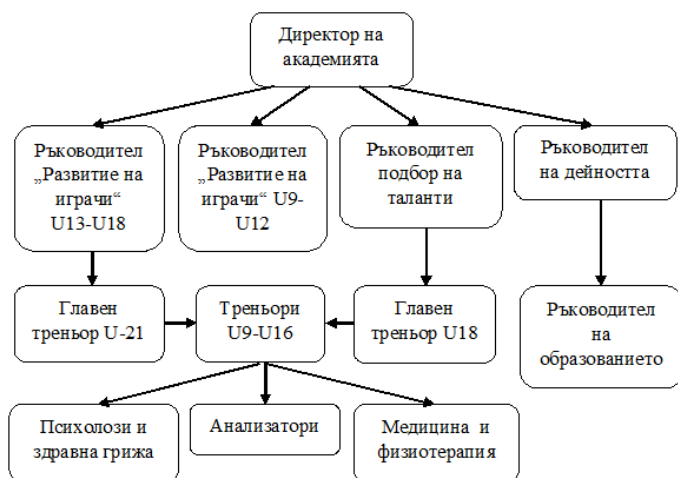
Проблемите на развитието на младите футболни таланти у нас се разглеждат от редица автори. Те изследват въпросите, свързани с подготовката на играчите и работата във футболните академии. Според тях целенасочената и контролирана работа с подрастващи оказва положителен ефект върху тяхното развитие. Според М. Бъчваров (1999) „понятието физическа кондиция (подготвеност) означава определено състояние (равнище, ниво, степен) в развитието на основните физически качества – бързина, сила, издръжливост“.

Авторът разглежда структурата на физическата кондиция във футбола в зависимост от възрастта и пола, закономерностите и принципите на тренировката за физическа кондиция, натоварване, умора, възстановяване, спортен травматизъм, психологическа подготовка, принципи на играта, техника и др. и разработва класификация на упражнения за интегрална физическа кондиция, а така също и програмиране и контрол. Това води и до промени в динамика на играта, като М. Бъчваров, Л. Димитров, А. Гигов (2008) разработват и сериозни научно-приложни изследвания в областта на пресата, кондицията и игровия натиск.

ХИПОТЕЗА: *Чрез прилагането на единен модел на управление на футболна академия може да се осигури по-висока ефективност на функциониране и резултати.*

I. Водещи футболни академии в Европа

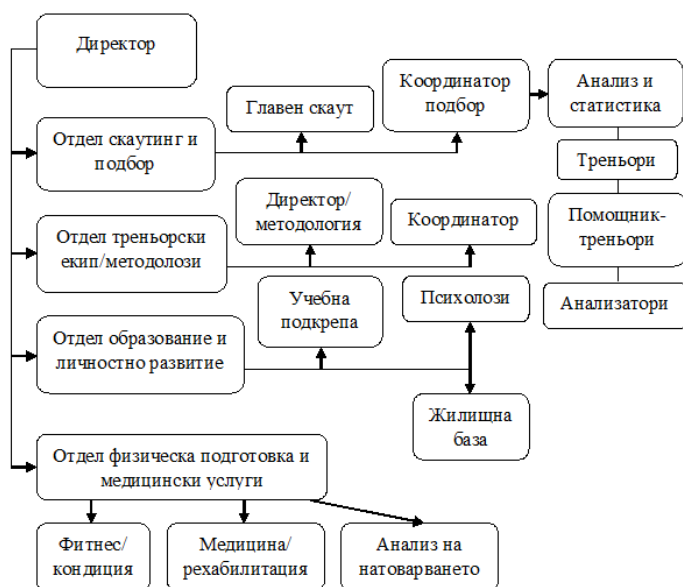
От английските клубове най-изявен в това отношение е Манчестър Юнайтед, който през 50-те години на XX век развива младежка система. Академията е част от програмата Elite Player Performance Plan (EPPP). Това е проект на Висшата лига на Англия за финансиране и сертифициране на академиите. Тази организация класифицира клубовете в Англия, като Юнайтед попадат в категория 1, която е най-високата. Академията получава достъп до най-голямо финансиране и ресурси. Тренировъчната база носи името Carrington, като през последните години са инвестирани около 60 милиона паунда за модернизация.

Фигура 1. Структура на академията на Манчестър Юнайтед

Академията на Барселона, La Masia, е световноизвестна със своята успешна работа с подрастващи. Според изследване на

академиите в световен мащаб тази на Барселона заема второ място. През последните две години е генерирала приход от 96 милиона евро като резултат от успешното развитие на играчи.

Фигура 2. Структура на академията на Барселона

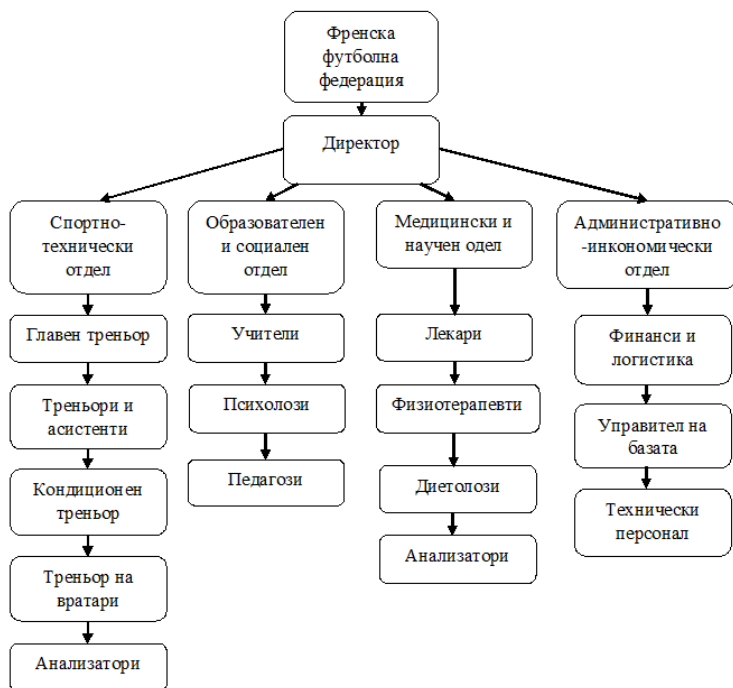
Академията на Байерн Мюнхен има за цел да създаде играчи за първия отбор. За изграждането ѝ са инвестирани 70 милиона евро. На територията на базата има 8 терена, стадион за U17 и U19 с капацитет 2500 места. През последните 10 години академията е произвела 35 професионални футболисти, които са реализирани. Германският футболен съюз осъществява категоризация на академиите. Въз основа на нея академията получава звезди. Максималният брой звезди е три, като академията на Байерн е оценена с три звезди.

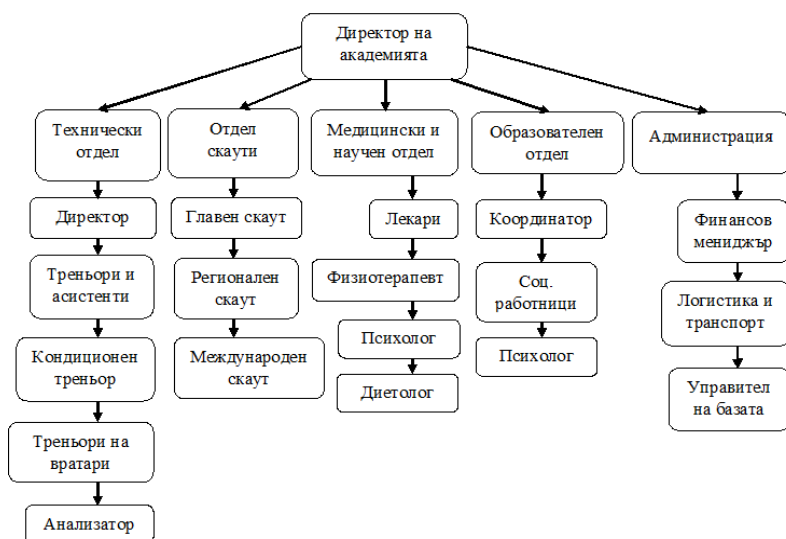
Фигура 3. Структура на академията на Байерн Мюнхен

Държавният модел на Франция „Clairefontaine“ работи доста добре. Академията е създадена през 1988 година и е с национален статус. Основната ѝ цел е да развива млади футболисти на възраст между 13 и 15 години, готови за професионален футбол и за националния отбор на Франция. Изцяло се финансира с държавни средства, като източниците са Министерството на спорта, регионалната управа с програми за развитие от УЕФА и ФИФА.

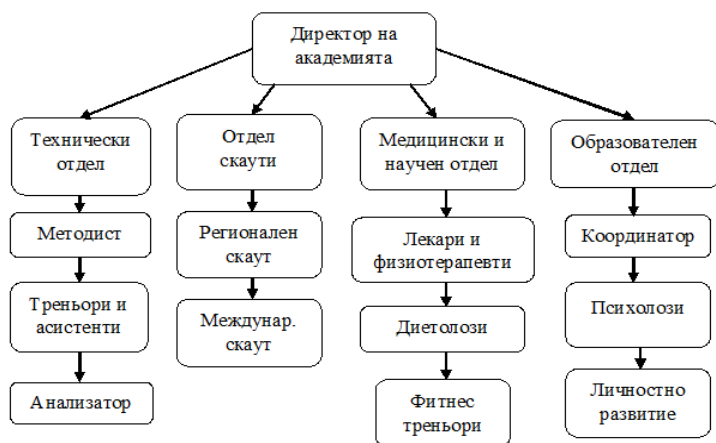
Фигура 4. Структура на френската академия *Clairefontaine*

Академиите в Италия също са едни от водещите в подготовката на спортисти. Най-известните италиански академии са тези на Ювентус, Милан, Интер и Фиорентина. Най-изявена е тази на Ювентус. Основната ѝ цел е да произведе играчи за първия отбор или такива, които могат да продължат професионалното си развитие. Тренировъчната база разполага със 7 терена, училище, общежитие, медицински и терапевтичен център, както и център.

Фигура 5. Структура на академията на Ювентус

Пионери в работата с подрастващи са холандските клубове, в частност Аякс Амстердам. Мотото на академията е „Създава бъдеще“. Материалната база включва 12 терена, общежитие и училище, медицински и научен център, център за анализ и стадион с капацитет 2500 места. Всеки треньор в академията притежава лиценз „А“ или „ПРО“. Философията на клуба е насочена към налагане на системата 4-3-3. Въведена е единна система за оценка на играчите, наречена TIPS (Technique – техника, Insight – интуиция, проникателност, Personality – личност, Speed – скорост). Продажбата или пласирането на играчи е основният източник на доходи. Генералните спонсори на клуба са Adidas, Ziggo, ABN Amro. Холандската футболна федерация подпомага клуба чрез обучение на треньорски кадри. Международната дейност “Ajax Camps” също подпомага клуба финансово.

Фигура 6. Структура на академията на Аякс

I.2. Футболни академии на Балканите

В Гърция футболната система функционира с фокус върху по-традиционните отбори. Във всяка административна област има водещи футболни клубове. По-малките отбори са в ролята на „сателити“ на тези клубове.

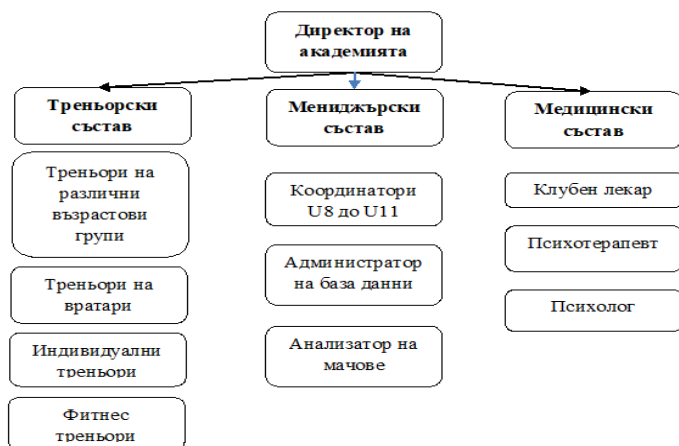
Футболната система на Сърбия е една от най-успешните в последните години. Националният отбор участва в значимите футболни форуми, а играчите, които са продукт на сръбската футболна система, играят в елитни европейски клубове. Сръбската футболна система е на 4-то място в света по произвеждани футболисти, които играят зад граница.

През последните години в страните от Балканите хърватската система е една от най-продуктивните. Доказателството за успешното развитие на подрастващи футболисти е участието на националните отбори на страната в значими футболни форуми. Също така, на клубно ниво, в някои от най-известните европейски отбори играят футболисти,

които са продукт на хърватската система. Основните отбори са ФК „Динамо“ (Загреб) и ФК „Хайдук“ (Сплит).

Турция се отличава от останалите балкански страни с многомилионната си популация. През годините футболната им система създаде добри футболисти, които играят в силните европейски първенства. Националният им отбор често участва в континентални футболни форуми. Традиционните футболни клубове в Турция са: Галатасарай, Фенербахче, Бешикташ, Трабзонспор. Академията на ФК „Галатасарай“ е една от успешно работещите в страната.

Румънската футболна система е далеч от най-добрите си години. Въпреки това националният отбор на страната участва на последното Европейско първенство през 2024 година. На клубно ниво отборът на ФК „Стяуа“ (Букурещ) е носител на КЕШ (Купата на европейските шампиони) през 1986 година. Така ФК „Стяуа“ се превръща в първия източноевропейски отбор, спечелил КЕШ.

Фигура 7. Структура на академията на ФК „Динамо“ Загреб

1.3. Футболни академии в България

Академиите в България не са много. След възраждането на клуба и влизането му в професионалния футбол на България, в академията на Лудогорец бяха инвестирани около 15 милиона лева, с помощта на които се изгради цялата материална база.

Академията на Левски е една от големите в България. Осъществени са контакти с футболни школи за сътрудничество, чрез което се изпълнява обмен на играчи. Академията на Левски се финансира пряко от клуба, като се разчита основно на приходите, придобити от спонсорства, билети и трансфери.

Академията на ЦСКА също е една от водещите в страната. В нея се обучават около 250 подрастващи във всички възрастови групи. Клубното ръководство има реализирано партньорство с футболни школи от цялата страна, като това им позволява да обменят играчи и треньори. Според информацията клубът е получил финансиране от 13,5 милиона лева по програмата „Национален фонд за спорт, култура, изкуства и наука“.

Фигура 8. Структура на академията на Лудогорец

II. Цел, задачи, методика и организация на изследването

Целта на изследването е да се повиши качеството на управлението на футболните академии чрез разработване и внедряване на единен модел, който да ефективизира подготовката на бъдещите футболни таланти.

Във връзка с целта на изследването си поставихме следните **задачи**:

1. Литературно проучване върху принципите на функциониране на футболните академии в Европа, Балканите и у нас.
2. Проучване на мнението на треньорите за начините на функциониране и резултатността на футболните академии.
3. Проучване на мнението на футболни експерти, които управляват футболни академии, за техния мениджмънт.
4. Разработвана на единен модел на управление и функциониране на футболна академия.
5. Извеждане на методически указания за ефективното прилагане на модела за управление и функциониране на футболна академия.

Методика на изследването. За реализирането на задачите пред изследването са използвани следните методи:

- Проучване и анализ на литературни и документални източници.
- Анкетно проучване.
- Експертно интервю.
- Математико-статистически методи

III. Анализ на получените резултати

III.1. Анализ на резултати от анкетното проучване

Таблица 1. *Участници в експеримента*

Участници в интервю –експерти	Участници в анкета – треньори
ПФК „Септември“ (София)	110 треньори
ФК „ДИТ“ (София)	
ПФК „Славия“ (София)	
ПФК „Локомотив“ (София)	
ПФК „Спартак“ (Плевен)	
ПФК „Етър“ (В. Търново)	
ПФК „Нефтохимик“ (Бургас)	
ПФК „Пирин“ (Благоевград)	

В проведеното анкетно проучване участваха 110 лицензирани треньори по футбол, като всеки от тях упражнява треньорската професия. При изготвянето на анкетната карта запазахме анонимността на колегите, за да бъдат максимално обективни в отговорите си. Целта на анкетното проучване е да се събере информация, свързана с качеството на работа с подрастващи и управлението на футболните школи и академии. Треньорите дадоха своите отговори, упражнявайки професията в професионални и аматьорски клубове в страната.

За анализ на резултатите използвахме софтуер за обработка на данни IBM SPSS Statistics.

Таблица 2. Вариационен анализ на данните от анкетното проучване

Анкетно проучване								
n	X min	X max	R	X	S	V	As	Ex
110	7	26	19	14,86	4,04	16,30	0,16	-0,44

Реализираният вариационен анализ на данните от анкетната карта показва, че: в графа **n** треньорите, взели участие, са 110, графа **X_{min}** отразява най-малкия сбор на мнения за един въпрос, графа **X_{max}** показва най-големия сбор на мнения за един въпрос. Графа **R** (размах) дава информация за разликата между **X_{min}** и **X_{max}** – 19. Средната стойност е обозначена с **X**. В графа **S** е представено стандартното отклонение от средната стойност. Графа **V** дава информация за коефициента на вариация. Той се образува чрез математическа формула. Съответно, стандартното отклонение от средната стойност **S**, разделено на средната стойност **X**, умножено по 100. В последните две графи **As** (асиметрия) и **Ex** (ексцес) информацията е свързана с разсейването на стойностите преди (**As** – асиметрия) и след (**Ex** – ексцес) средната стойност.

Анкетната ни карта е съставена от 15 въпроса. На въпроса „Капацитетът на материалната база отговаря ли на броя деца във Вашия клуб?“, отговорите на треньорите са представени в Таблица 3.

Таблица 3. *Капацитетът на материалната база отговаря ли на броя деца във Вашия клуб?*

	Честота	Процент %	Валид. %	Кумулативен процент
ДА	50	45,5%	45,5%	45,5%
НЕ	60	54,5%	54,5%	100%
Общо	110	100,0 %	100,0 %	

Фигура 9. *Капацитетът на материалната база отговаря ли на броя деца във Вашия клуб?*

Следващият ни въпрос към треньорите е: „Случвало ли Ви се е да разделяте терен с друг колега (пример: терен за Футбол 7)?“

Таблица 4. *Случвало ли Ви се е да разделяте терен с друг колега?*

	Честота	Процент %	Валид. %	Кумулативен процент
ДА	89	80,9%	80,9%	80,9%
	12	10,9%	10,9%	91,8%

НЕ	8	8,2%	8,2%	100,0%
Понякога				
Общо	110	100,0 %	100,0 %	

Фигура 10. Случвало ли Ви се е да разделяте терен с друг колега?

В Таблица 5 и на Фигура 3 представяме отговорите на въпроса: „Във Вашия клуб работи ли се по единна методика?“.

Таблица 5. Във Вашия клуб работи ли се по единна методика?

	Честота	Процент	Валид.	Кумулативен
		%	%	процент
ДА	35	32%	32%	32%
НЕ	75	68%	68%	100,0%
Общо	110	100,0 %	100,0 %	

Фигура 11. *Във Вашия клуб работи ли се по единна методика?*

Отговорите на треньорите на въпроса „Смятате ли, че трябва да се работи по единна методика?“ представяме в Таблица 6 и на Фигура 4.

Таблица 6. *Смятате ли, че трябва да се работи по единна методика?*

	Честота	Процент %	Валид. %	Кумулативен процент
ДА	95	86,4%	86,4%	86,4%
НЕ	15	13,6%	13,4%	100,0%
Общо	110	100,0 %	100,0 %	

Фигура 12. *Смятате ли, че трябва да се работи по единна методика?*

III.2. Анализ на получените резултати от интервюто с експерти в управлението на футбола

За втората част на изследването изготвихме въпроси за интервю с ръководни лица. Приложен е и теоретичният ни модел на управление на футболна академия. Целта е да се запознае събеседникът ни с изготвения модел, за да може да го сравни с моментната структура и механизъм на работа на футболната академия или школата, в която работи.

Въпрос 1: На картината е представен модел на управление на футболна академия. Разгледайте компонентите му и направете кратък анализ на позициите в него.

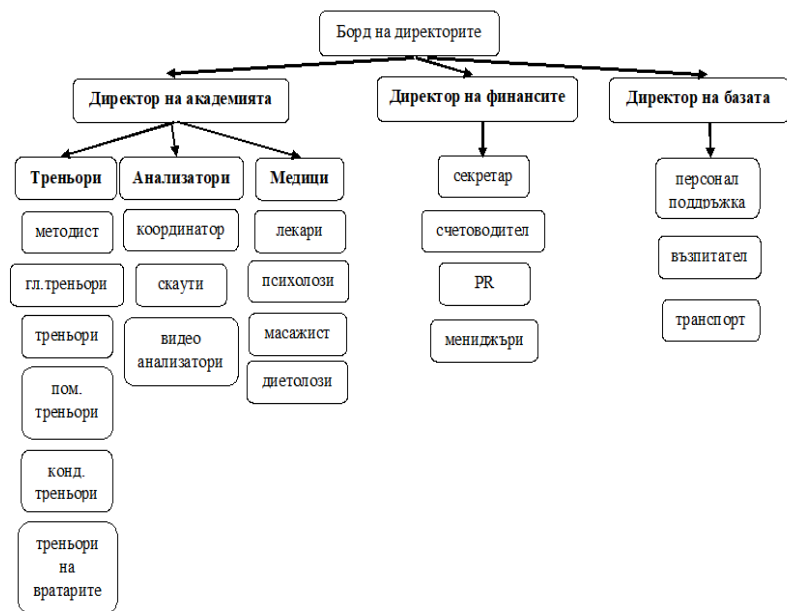
Въпрос 2: Може ли да бъде функционален моделът в този вид?

Въпрос 3: При сравнение на предложението от нас модел и модела, който Вие управлявате, повече прилики или повече разлики откривате?

Въпрос 4: Какво според Вас трябва да се добави/премахне, за да е по-функционален моделът?

Въпрос 5: Как трябва да се осигурява финансирането на ДЮФ в страната? (Пример: академии и школи с финансиране от държавата, професионалният клуб от частния сектор)

Въпрос 6: По какво се различават футболните школи и футболните академии?
Въпрос 7: С какво трябва да разполага една футболна организация при работа с подрастващи, за да ги подготви за професионалния футбол?
Въпрос 8: Може ли един традиционен клуб у нас да разполага със сателитен отбор? (Пример: В Хърватия, Сърбия и Гърция традиционните отбори разполагат със сателитни отбори)
Въпрос 9: Трябва ли в академиите/ школите на професионалните клубове да се заплаща членски внос (месечна такса)?
Въпрос 10: Какъв ще бъде ефектът върху работата с подрастващи, ако ДЮФ се финансира пряко от държавата?

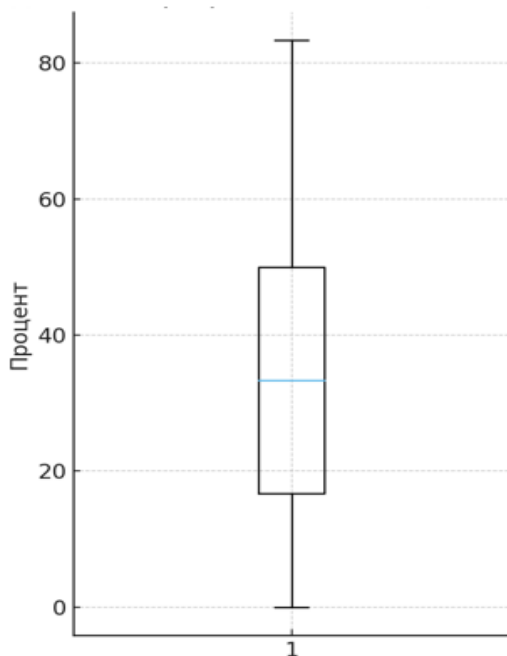
Фигура 13. Модел на управление на футболна академия

№	Променлива 1	Променлива 2	Cramér's V	p-value
1	1. Какъв тренировъски лиценз притежавате?	2. Какъв тренировъски опит имате?	0.392	1.22e-08
2	3. Капацитетът на материалната база...	4. Случвало ли Ви се е да разделяте терен?	0.312	0.00184
3	6. Смятате ли, че трябва да се работи по единна методика?	7. Децата заплащат ли месечна такса?	0.311	0.00186
4	10. Почивен ден през седмицата?	11. Изпълнявате ли други служебни задължения?	0.285	0.0212
5	1. Лиценз	7. Членски внос	0.268	0.00737
6	7. Членски внос	14. Заетост	0.266	0.0156
7	13. Кой осъществява селекцията	14. Заетост	0.235	0.0105
8	1. Лиценз	7. Членски внос (gerent)	0.229	0.0448
9	2. Опит	13. Кой осъществява селекцията	0.217	0.0124
10	7. Членски внос	13. Кой осъществява селекцията	0.214	0.0298

Таблица 7. Корелационен анализ на данни от интервюто с експерти

В Таблица 7 са представени данни от интервюто с експерти. Корелационният анализ показва каква е зависимостта между въпросите. Коефициентът на **Cramers's V** измерва колко е силна зависимостта между въпросите. Приема се за силна зависимост, когато коефициентът надхвърля 0,4. Най-силната зависимост е между първата двойка въпроси със стойност 0,392. Най-слабата стойност на зависимост е 0,214. Стойностите на корелация са в границите между **ниска** и **умерена**.

Таблица 8. *Индекс на професионализация*

В Таблица 8 са представени данни чрез метода на композитно индексирание с бинарна трансформация: оценка на степента на професионализация, изградена чрез бинарно

кодиране на определени индикатори. Всеки индикатор приема стойност 0 или 1 в зависимост от наличието или липсата на съответната характеристика. Съответно за изготвянето на метода сме избрали конкретни въпроси, които да бъдат индикатори за оценка: наличие на единна методика, наличие на помощник-треньор, материална база, тестиране на играчи и селекция. Резултатите от индексирването показват, че клубовете на интервюираните експерти получават средна стойност 2,3 от възможна най-висока оценка 5 (известни са 5 критерия). Респективно, нивата на професионализация са под средните и са в границите на **ниска** до **средна** професионализация.

III.4. SWOT анализ

Анализът съдържа четири гледни точки преди започването на даден проект. Съдържанието му се изразява в представянето на: S – strength: силни страни, W – weaknesses: слаби страни, O – opportunities: възможности, T – threats: опасности/минуси. Възприети са три варианта при изготвянето на определен механизъм за работа: оптимистичен, реалистичен и песимистичен. Всеки от тях е възможен в зависимост от условията, в които е поставена организацията. Ние сме наясно, че футболът за високи постижения е финансово зависимо начинание. Фактори като политика, икономика, демографско разпределение и спортна инфраструктура са определящи за организацията.

Таблица 9. *SWOT* анализ

Strength (сила/плюсове)	Weaknesses (слабости/минуси)
<ul style="list-style-type: none"> • Разпределение на отговорностите • Методическа последователност в работния процес • Материална обезпеченост • Финансова обезпеченост • Кадрова обезпеченост 	<ul style="list-style-type: none"> • Финансови затруднения и несигурност • Липса на положителни резултати • Затруднения при пласирането на футболисти • Треньорски смени • Финансова нестабилност
Opportunities (възможности)	Threats (опасности/слабости)
<ul style="list-style-type: none"> • Взаимодействие с други клубове • Разширяване на продажбата и пласирането на футболисти • Привличане на подрастващи • Стабилизиране и повишаване на финансовите постъпления 	<ul style="list-style-type: none"> • Ниска ефективност • Неясни управленски решения • Незадоволителни/лоши резултати • Пропуски в кадровото осигуряване • Ниска или нулева възвръщаемост на инвестициите

III.5. Модел на управление на футболна академия

На Фигура 5 сме представили изготвения от нас модел. Той представлява структура, в която има строго определени позиции. Всяка от позициите с управленски характер се заема от експерт по дейността.

Директор на академията: той разполага с най-големия екип в структурата. Основната му задача е да контролира и регулира действията на кадровия състав.

Директорът на финансите – контролира всички финансови постъпления и разходи на академията.

Директор на базата – развива и поддържа базата в необходимото състояние за ползване.

III.6. Указания за прилагане на модела

Смятаме, че изготвеният от нас единен модел на управление на футболна академия може да предизвика положителен ефект върху бъдещите резултати на футбола в България. Моделът не би могъл да бъде приложен, ако липсват компонентите на: централизирано финансиране (държавно финансиране), периферно финансиране (спонсорство), собствена клубна база, кадрово и експертно осигуряване, методология при подготовка на подрастващи.

1. **Отчетност:** тримесечни отчети на дейността на всички постове в академията, които да се разглеждат и отговарят на общите събрания на академията.
2. **Фискален контрол:** прозрачност във финансовите движения в академията: приходи/разходи.
3. **Квалификация:** периодични участия в специализирани стажове и програми (най-вече тренировъски) за повишаване на специализираните квалификации.
4. **Партньорство:** периодични срещи със специалисти и кадрови състав от клубовете в пряко партньорство. Стажантски програми за тренировъци. Създаване на нови партньорства.

5. Допълнителни възнаграждения: поощряване при постигнати резултати (спечелване на отличие, пласиране на футболист).

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Изводи

В дисертационния труд са изследвани теоретико-методически и приложни проблеми на създаването, структурата и функционирането на футболните академии. Систематиката, обработката и интерпретацията на експерименталния материал позволяват да се разкрият редица причинно-следствени връзки, които имат важно методологично и приложно значение за теорията и практиката на управлението и организацията на учебно-тренировъчния процес при подрастващи футболисте.

На тази основа могат да се направят следните посъществени изводи:

1. Установено е, че най-масовите лицензи в България са UEFA B и UEFA C, базирайки се на анкетно проучване сред треньори по футбол. За практиката това означава, че преобладават специалисти по футбол, които се занимават основно с формати на игра като Ф5, Ф7 и Ф9.
2. По-голямата част от треньорите смятат, че капацитетът на материалната база не отговаря на броя на децата в академията. В сравнение със страните от Балканите и техните академии, материалната база е по-развита от тази у нас. Според 63,7% от анкетираните треньори материалната база на клубовете разполага с всички терени за различните формати на игра. В останалите случаи има липса на терен за някой от форматите на игра при подрастващите. Липсата на терени за различните формати на игра при подрастващите

принуждава 80% от анкетираните треньори да поделят терен, за да провеждат тренировъчния процес (пример футбол 7).

3. По-голямата част от треньорите не работят по еднаква методика в клубовете си. Тези, които смятат, че е необходимо да се работи по единна методика, са 86,4%. Изграждането на такава методика трябва да бъде съобразено с условията, в които тя трябва да бъде приложена.
4. Съществува масова практика за плащане на месечна такса в клубовете. Тази практика трябва да бъде прекратена, за да се даде приоритет на първоначалния подбор и селекцията на бъдещи футболисти.
5. Уточнено е, че важна част от тренировъчния процес е тестирането на играчите, което се прилага от по-голямата част от треньорите.
6. Ръководните лица на клубовете у нас трябва да осигурят кадрови състав, който да е квалифициран и да изпълнява специфична функция в клуба.
7. Според експертите разработеният модел е приложим и реалистичен, като позициите в него са обосновани с точни и ясни функции. Според тях са малко клубовете в страната, които могат да си позволят да поддържат такава структура с толкова позиции. Съществува практиката едно лице да отговаря за няколко функции в структурата.
8. Предлага се в системата на българския футбол да съществува категоризация на детско-юношеския футбол. Според такава категоризация държавни средства ще постъпват само в клубовете, които са изпълнили определени критерии.

2. Препоръки за спортнопедагогическата и управленската практика

1. Предлагаме всеки експерт в управлението на футболната академия да отговаря за онези функции, които изисква позицията, с цел повишаване на качеството на взетите решения.
2. Предлагаме кадровият състав (треньорите в академията) да управлява тренировъчния процес само при определен брой играчи. При увеличаването на броя на играчите се изисква намесата на помощник-треньор.
3. Всяка футболна академия трябва да разполага с концепция за развитие на подрастващите футболисти. В случай че не съществува общонационална методика, методистите в академията трябва да я изготвят.

ПРИНОСИ

1. Изследвани са важни компоненти в управлението на футболните школи и академии в България, посредством анкетен метод. В него 110 треньори от цялата страна получиха възможност да споделят реалното състояние на клубовете, в които работят.
2. В интервюто с експерти, лицата, заемащи управленски позиции, успяха да разгледат предложението от нас модел на управление. В резултатите на интервюто се забеляза, че нивото на професионализация е в рамките от ниско до средно.
3. Моделът на управление на футболна академия се приема от участниците в изследването, които го смятат за приложим, реалистичен и резултатен.

СПИСЪК

на публикации във връзка с дисертационния труд

1. **Великов, А., Исмаил, Дж.** (2022). Сравнителен анализ на комуникационните подходи при подрастващи футболисти. *Годишник на Национална спортна академия „Васил Левски“*. Том 2, 253 – 264.
2. **Великов, А., Исмаил, Дж.** (2023). Антропометрични изменения при подрастващи футболисти след кондиционни занимания, *НМС Спорт и наука, брой 1*, 2, 68 – 74.
3. **Великов, А., Исмаил, Дж.** (2024). Скоростни изменения при подрастващи футболисти, *XV МНК „Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта“*, Университетско издание „Св. Климент Охридски“, 260 – 268.